

Ars organi 42. évf. (1994) szeptember.

A folyóirat őszi száma jól tükrözi azt a szemléletváltozást, amely az utóbbi években Nyugat-Európában a romantika hangszereinek megítélésében tapasztalható. Emellett egyre élénkebb az érdeklődés a volt keleti tömb országainak orgonakultúrája iránt is. Ahogy a lap utóbbi számainak többsége, úgy a mostani is bőven tárgyalja e témákat. A tartalomjegyzéket követő rövid szerkesztői bevezető külön felhívja a figyelmet Európa keleti felére: „...ezek a vidékek [...] bővelkednek történeti orgonákban, de ahhoz szegények, hogy ezeket fenn is tartsák. E területen továbbra is, sőt egyre inkább vannak feladatai a gazdag nyugatnémet orgonatájnak. Nem könnyőreletes alamizsnálkodásról van szó, hanem az európai kultúra megőrzésének kötelezettségéről, melynek egyformán örökösei vagyunk.” Szívet melengető szavak, de vajon ugyanígy tekintünk-e mi is erre az örökségre? És vajon megtettünk-e mindent, amire lehetőségünk nyílt?

A folyóirat első cikke (Michael Heinemann írása) *Wilhelm Middelschulte* (1863–1943) *orgonaműveivel* foglalkozik. A német szerző közel fél évszázadon át Chicagóban élt mint orgonista és zenepedagógus. Itt ismerkedett meg idősebb honfitársával, Bernhard Ziehn zenekritikussal, akinek a bachi ellenpontművészetről vallott nézeteit igyekezett saját nagyszabású, a barokk orgonazenei formákat felújító műveiben hasznosítani.

Két tavaszi rendezvény, egy stuttgarti szeminárium és a Nemzetközi Orgonadokumentációs Munkacsoport (IAOD) ülése kapcsán az *orgonahang kutatásának legújabb eredményeiről* ad hírt Rainer Janke és Markus Zimmermann. E rendezvények főszereplője egy magyar fizikus-házaspár volt: Dr. Angster Judit és Dr. Miklós András, akik immár nyolcadik éve – két esztendeje németországi vendégkutatóként – foglalkoznak e témával. Korábbi munkájukról idehaza is több előadásban beszámoltak. Az *Ars organi* cikke újabb megdöbbentő, eddigi alapismereteinket megrendítő eredményekről számol be. Ki gondolta volna, hogy a fedett ajaksípokban valamennyi páros számú felhang kialakul? Ugyancsak dogmává csontosodott tételt vet el a felfedezés: a mérések szerint az ajaksípok hangjának összeolvadásában a (hang-)rekesz semmilyen szerepet sem játszik, az kizárólag a sípok által kibocsátott hanghullámok útján történik. – E jelenségről az *Acta organologica* következő számainak egyikében várható terjedelmesebb ismertetés. Hasonló témával – különböző szelládatípusok akusztikai hatásaival – foglalkozik majd az IAO 1995-ös, Zürich–Schaffhausen környékére tervezett ülése. Az írásból azt is megtudjuk, hogy júniusban új orgonás egyesület (FOF) alakult a hasonló, gyakorlati irányú kutatások anyagi fedezetének biztosítására.

Temesvárt idén július elején 1992 óta már másodszer rendeztek orgonás hetet, melynek eseményeiről a helybeli Arthur Funk tudósít. A Franz Metz bánáti származású, ma Németországban élő orgonaművész által szervezett programsorozat középpontjában az „*Orgona és egyházzene a Bánátban*” téma állt. Ennek egyik része a megjelent 30 ausztriai, magyarországi, németországi és romániai orgonista számára tartott előadói kurzus volt, melyet a lugosi születésű, ma szintén németországi Dieter Hubov vezetett. A temesvári Művészeti Múzeum bánáti egyházzenei dokumentumokból összeállított tárlattal csatlakozott a rendezvényhez. A régi bánáti orgonák iránt érdeklődők két tanulmányúton ismerkedhettek meg ezekkel a hangszerekkel, többségük az orgonajavítók hiánya és a svábok exodusa miatt

igen elhanyagolt állapotban vagy már teljesen elnémulva várja a bizonytalan jövőt. A programot számos koncert és zenés istentisztelet egészítette ki, melyeken bánáti német szerzők, többek között Franz Limmer, Leopold Herrmann, Wenzel Josef Haller, Josef Linster, Wilhelm Schwach és Richard Waldemar Oschanitzky művei is felhangzottak. A híradás szerint a nagy érdeklődés mellett lezajlott, részben rádió- és tévéadók által is közvetített rendezvénysorozatot 1995. júliusában ismét megtartják.

A következő rövidebb írásokban XVIII–XIX. századi thüringiai orgonákról, a Magdeburg melletti Burg és környéke romantikus hangszereiről, majd a nagy-szebeni Sauer-orgonáról, annak tervezett restaurálásáról olvashatunk. A sort a lap főszerkesztőjének, Hermann J. Buschnak cikke zárja, mely az *athéni koncertpalaota új orgonáját* mutatja be. A bonni Klais-cég négymanuális, 76 regiszteres, mechanikus játszó- és elektronikus regisztertraktúrájú, hangsúlyozottan romantikus jellegű művet épített, mely szuboktávkapulákkal is ellátott francia és külön német redőnyművel, vízszintes trombitákkal valamint Cavallé-Coll amfiteátrum-szerű asztalformáját idéző játszóberendezéssel készült.

A folyóirat szemlervata többek között Frank-Harald Gress: „*A drezdai Frauenkirche orgonái*” című könyvét ismerteti. A magunkfajta kelet-középeurópai olvasó megdöbbenéssel értesül arról, hogy a II. világháborúban több emelet magas kőhalmazzá bombázott templomnak – Drezda egykor leggrandiózusabb barokk épületének – újbóli felépítése most, az ország újraegyesítése után napirendre került. Orgonás szakmai körökben már arról folyik a vita, hogy milyen hangszer kerüljön az elpusztult Silbermann-orgona helyére: a régi hangszer másolata vagy a stílust követő kópia, az 1945-ös, átépített változat rekonstrukciója, esetleg modern hangszer?

Két kottakiadvány is csatlakozik a nemrég megjelent új *német evangélikus énekeskönyv*höz. Az egyik: *orgonakönyv*, mely minden énekhez egy négy- és egy háromszólamú kíséretet valamint egy rövid előjátékot, intonációt tartalmaz. A másik egy *korárelőjáték-gyűjtemény*. Az öt évszázad idevágó zeneszerzői termését, így sok XX. századi művet is felvonultató – a korálok hangnemeihez igazodó – változatát Gárdonyi Zsolt és Rolf Schweizer szerkesztette.

HangszerVilág IV (1994) szeptember.

Negyedik évfolyamában jár a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Hangszerész-képző Iskolájának negyedéves lapja.

A kizárólag postai úton terjesztett újság alapvetően hangszerkészítők, -javítók, -kereskedők számára készül, de természetesen hangszerük iránt érdeklődő muzsikusok is haszonnal forgathatják. A folyóirat alkalomszerűen orgonás cikkeket is közöl, a szeptemberi számban Heinrich Hamm: „*A Nagy Gabler-orgona a weingarteni bazilikában*” (sic) című írását olvashatjuk.

A tíz és fél oldalas kitévő, bőven illusztrált tanulmány a délnémet barokk orgonaépítészet egyik legjelentősebb, de bizonyára leghíresebb művét ismerteti. Az eredetileg színvonalas, érdekfeszítő cikkben sajnos sokat ront a döcögő magyar fordítás. Sok helyen igen zavaró, hogy a fordító – akinek személyére nem derül fény – nem ismeri a német szakkifejezések pontos magyar megfelelőit. Ennél az orgona, az olvasó és a lap is jobbat érdemelne!

Enyedi Pál